

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԳՈՂԱՐ ՎԱՐԴՈՒՄՅԱՆ

ՀԻՆ ՀԱՅՈՑ ԱՐԵՎԱՅԻՆ ԱՍՏՎԱԾ ՄԻՀՐԸ՝
ԲԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀՈՎԱՆԱՎՈՐ 3

ՎԱՀԵ ԱԱՐԳԱՅԱՆ

ԱՐԾՐՈՒՆԻՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՎԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ՍԵՊԱԳԻՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ՄԻՋՆԱԴԱՐՅԱՆ
ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐՈՒՄ 20

ԿԱՐԻՆԵ ՄԵԼԻՔՅԱՆ

ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆԸ
ՈՐՊԵՍ ՀՈԳԵԻՈՐ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹՅԱՆ ՍԿԻՋԲ 30

ԳՈՌ ԵՐԱՆՅԱՆ

ՄԻՋՆԱԴԱՐՅԱՆ ՀԱՅ ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ «ՄԱՐ»
ԵՎ «ՔՈՒՐԴ» ԷԹՆՈՆԻՄՆԵՐԻ ՆՈՒՅՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋ 44

ԱՐՏԱՇԵՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ

ԱՐՅԱԽԻ ԻՇԽԱՆԱԿԱՆ ՏՆԵՐԻ ԷԹՆԻԿ ՊԱՏԿԱՆԵԼՈՒԹՅԱՆ
ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՆԵՆԳԱՓՈԽՄԱՆ ՇՈՒՐՋ 73

ԳԱՅԱՆԵ ԱՅՎԱԶՅԱՆ

ԵՐԵՍԻԱ ՉԵԼԵՊԻ ՔՅՈՍՈՒՐՃՅԱՆԻ «ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ» ԵՐԿԸ 89

ՀԱՍՄԻԿ ԱՄԻՐՋԱՆՅԱՆ

ՎՐԱՅ ԻՇԽԱՆՆԵՐ ԲԱՐԱԹՈՎՆԵՐԻ ՊԱՅՔԱՐԸ ՀԱՂՊԱՏԻ ՎԱՆՔԻ
ՀՈՂԱՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ XIX ԴԱՐՈՒՄ 109

ԼԻԼԻԹ ՔՈՍՅԱՆ

ՀԱՅ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ԴՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՑՈԼՈՒՄԸ
ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ
ԱՐԽԻՎԱՅԻՆ ՆՅՈՒԹԵՐՈՒՄ (1896 թ.) 124

ՍԱՄՎԵԼ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ՄՈՒՍԱԼԵՌՅՈՒՆԵՐԻ ԿԱՄԱՎՈՐԱԳՐՈՒՄԸ ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ
ԼԵԳԵՈՆԻՆ 134

ՍՍԲԱՏ ՄԻՆԱՍՅԱՆ

ՀԱՅ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐԱՎԻ ՈՉ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԶԻՆՎԱԾ
ՈՒԺԵՐՈՒՄ 1918-1920 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ 148

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԱՆՏԵՍՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ 1921 թ.
ՓԵՏՐՎԱՐՅԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԻՑ ՄԵԿԸ 160

ՀԱՄՈ ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆ

ՀՍԽՀ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ԺՈՂԿՈՄԱՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ 1921-1922 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ 172

ԿԱՐԵՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԼՂԻՄ-Ի ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ՆՐԱ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ
ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ (1920-1930-ԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐ) 184

ԳԱՅԱՆԵ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՅԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ
ԳԱՎԱՌԻ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ՀԱՅ-ԱՂԲԵԶԱՆԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԸ
ՈՐՈՇՈՂ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻՆ
(1920-ԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐ) 218

ԳԱԳԻԿ ԺԱՄՇԱՐՑԱՆ

ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐՆ ԻԲՐԵՎ
1930-ԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՅ ԱՌՕՐԵԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՄԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ 227

ԿԱՐԵՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐԻ
ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ ՀԵՏՊԱՏԵՐԱԶՄՅԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՄՆԱՄՅԱԿՆԵՐԻՆ
(1945–1960–ԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐ) 240

ԱՐՄԻՆԵ ՍՈՂՈՄՈՆՅԱՆ

ՀԱՅ-ԲԵԼԱՌՈՒՍԱԿԱՆ ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 2000-2010 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ 268
ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ 285

CONTENTS

GOHAR VARDUMYAN

THE ARMENIAN SOLAR GOD MIHR –
THE PROTECTOR OF THE GOOD AND JUSTICE 3

VAHE SARGSYAN

EVIDENCE OF THE ARTSRUNIS
IN CUNEIFORM INSCRIPTIONS AND MEDIEVAL SOURCES 20

KARINE MELIKYAN

THE PERIOD OF PATRIARCHATE OF SAHAK PARTEV
AS A START OF SPIRITUAL REGENERATION 30

GOR YERANYAN

DISCUSSIONS AROUND THE ISSUE OF IDENTIFICATION OF KURD
AND MEDIAN ETHNONYMS IN
ARMENIAN MEDIEVAL SOURCES 44

ARTASHES SHAHNAZARYAN

AZERBAIJANI ATTEMPTS TO FALSIFY THE ETHNIC BELONGING OF
ARTSAKH PRINCLEY HOUSES 73

GAYANE AYVAZYAN

THE WRITING BY YEREMIA CHELEBI
QYOMURTCHYAN "DIARY" 89

HASMIK AMIRJANYAN

THE STRAGGLE OF THE GEORGIAN FAMILIES BARATOVVS FOR THE
HAGHPATS EARDS 109

LILIT KOSYAN

THE STATE OF ARMENIAN REFUGEES ACCORDING TO ARMENIAN
BENEVOLENT SOCIETY OF THE CAUCASIAN ARCHIVES (1896)124

SAMVEL POGHOSYAN

THE VOLUNTEERING OF MUSA DAGH ARMENIANS IN
THE ARMENIAN LEGION..... 134

SMBAT MINASYAN

ARMENIANS IN THE FORCES OF THE ANTI-SOVIET STATE
FORMATIONS OF THE SOUTH OF RUSSIA IN 1918-1920..... 148

KHACHATUR STEPANYAN

VIOLATION OF NATIONAL ISSUES AS THE CAUSE
OF THE REBELLION IN 1921..... 160

HAMO SUKLASYAN

THE PUBLISHING ACTIVITY OF THE PEOPLE'S COMMISSARIAT
OF FOREIGN AFFAIRS OF SSRA IN 1921-1922 172

KAREN KHACHATRYAN

FORMATION AND TERRITORIAL LOSSES OF NKAO
(THE 1920-1930s) 184

GAYANE GHAZARYAN

AKSEL BAKUNTS' PARTICIPATION AT THE ACTIVITIES OF COMMITTEE
DETERMINING THE ARMENIAN-AZERBAIJNIAN BORDER AT THE
TERRITORY OF ZANGEZUR PROVINCE (IN THE 1920s) 218

GAGIK ZHAMHARYAN

THE LETTERS ADDRESSED TO THE AUTHORITIES AS THE SOURCES
OF THE INVESTIGATION OF THE SOVIET ARMENIAN EVERYDAY
LIFE HISTORY IN THE 1930s 227

KAREN KHACHATRYAN
PRIORITIES OF THE DEVELOPMENT OF THE SOVIET MILITARY-
INDUSTRIAL COMPLEX AND ITS MANAGEMENT SYSTEM IN THE
FIRST POST-WAR DECADES (THE 1945–1960s) 240

ARMINE SOGHOMONYAN
ARMENIAN-BELARUSIAN INTERSTATE RELATIONS
IN 2000-2010 268

ABOUT THE AUTHORS 285

СОДЕРЖАНИЕ

ГОАР ВАРДУМЯН

БОГ СОЛНЦА МИ҃Р – ПОКРОВИТЕЛЬ ДОБРА
И СПРАВЕДЛИВОСТИ У ДРЕВНИХ АРМЯН 3

ВАГЕ САРГСЯН

СВИДЕТЕЛЬСТВА О РОДЕ АРЦРУНИ В КЛИНОПИСЯХ И
СРЕДНЕВЕКОВЫХ ИСТОЧНИКАХ 20

КАРИНЕ МЕЛИКЯН

ПЕРИОД ПАТРИАРШЕСТВА СААКА ПАРТЕВА КАК НАЧАЛО
ДУХОВНОГО ВОЗРОЖДЕНИЯ 30

ГОР ЕРАНЯН

ВОПРОС ОБ ИДЕНТИЧНОСТИ КУРДСКОГО И МИДИЙСКОГО
ЭТНОНИМОВ В АРМЯНСКИХ СРЕДНЕВЕКОВЫХ ИСТОЧНИКАХ .. 44

АРТАШЕС ШАХНАЗАРЯН

ОБ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ФАЛЬСИФИКАЦИИ ЭТНИЧЕСКОЙ
ПРИНАДЛЕЖНОСТИ КНЯЖЕСКИХ ДОМОВ АРЦАХА 73

ГАЯНЭ АЙВАЗЯН

ПРОИЗВЕДЕНИЕ “ДНЕВНИК” ЕРЕМИИ ЧЕЛЕБИ КЕМУРЧЯНА 89

АСМИК АМИРДЖАНИЯН

БОРЬБА ГРУЗИНСКИХ КНЯЖЕСКИХ РОДОВ БАРАТОВЫХ ЗА
ОСВОЕНИЕ ЗЕМЕЛЬ АХПАТСКОГО МОНАСТЫРЯ В XIX ВЕКЕ 109

ЛИЛИТ КОСЯН

ПОЛОЖЕНИЕ АРМЯНСКИХ БЕЖЕНЦЕВ ПО АРХИВНЫМ
ДОКУМЕНТАМ КАВКАЗСКОГО АРМЯНСКОГО
БЛАГОТВОРИТЕЛЬНО ОБЩЕСТВА (1896) 124

САМВЕЛ ПОГОСЯН

ВОЛОНТЕРСТВО МУСАДАГСКИХ АРМЯН В
АРМЯНСКИЙ ЛЕГИОН..... 134

СМБАТ МИНАСЯН

АРМЯНСКОЕ ВОИНСТВО В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ
АНТИСОВЕТСКИХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ОБРАЗОВАНИЙ ЮГА
РОССИИ В 1918-1920 ГОДАХ 148

ХАЧАТУР СТЕПАНЯН

ПОПИРАНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ КАК ОДНА ИЗ
ПРИЧИН ФЕВРАЛЬСКОГО ВОССТАНИЯ 1921 Г. 160

АМО СУКИАСЯН

ИЗДАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НАРОДНОГО КОМИССАРИАТА
ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ ССРА В 1921-1922 ГОДАХ 172

КАРЕН ХАЧАТРЯН

ОБРАЗОВАНИЕ НКАО И ЕЕ ТЕРРИТОРИАЛНЫЕ ПОТЕРИ
(1920–1930–ЫЕ ГОДЫ) 184

ГАЯНЕ КАЗАРЯН

УЧАСТИЕ АКСЕЛА БАКУНЦА В КОМИССИИ ПО ОПРЕДЕЛЕНИЮ
АРМЯНО-АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ГРАНИЦЫ НА ТЕРРИТОРИИ
ЗАНГЕЗУРСКОГО УЕЗДА (1920-ЫЕ ГОДЫ) 218

ГАГИК ЖАМГАРЯН

АДРЕСОВАННЫЕ К ОРГАНАМ ВЛАСТИ ПИСЬМА – КАК
ИСТОЧНИКИ ИССЛЕДОВАНИЯ ИСТОРИИ ПОВСЕДНЕВНОСТИ
СОВЕТСКОЙ АРМЕНИИ 1930-ЫХ ГОДОВ 227

КАРЕН ХАЧАТРЯН

**ПРИОРИТЕТЫ РАЗВИТИЯ СОВЕТСКОГО
ВОЕННОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА
И СИСТЕМА ЕЕ УПРАВЛЕНИЯ В ПЕРВЫЕ ПОСЛЕВОЕННЫЕ
ДЕСЯТИЛЕТИЯ (1945–1960–ЫЕ ГОДЫ) 240**

АРМИНЕ СОГОМОНЯН

**АРМЯНО-БЕЛАРУССКИЕ МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫЕ ОТНОШЕНИЯ
В 2000-2010 ГОДАХ 268**

ОБ АВТОРАХ 285